

Böhme dokumenterer, at den – også efter international målestok – betydelige kvantitative og kvalitative militære styrke, som Sverige havde ved 2. verdenskrigs afslutning, og som menes at være forudsætningen for opretholdelsen af Sveriges fortsatte neutralitet, var resultatet af en proces, der paradoksalt nok var indledt af en beslutning om nedrustning, nemlig »1925 års försvarsbeslut«.

Bo Hugemarks »Försvar för neutralitet« behandler tiden efter 1945. Artiklen er angiveligt et indlæg i den løbende svenske forsvarsdebat og ikke et forsøg på at formidle konkrete forskningsresultater. Dette betyder dog ikke, at artiklen og de konklusioner Hugemark når frem til er uinteressant i en større international sammenhæng.

Hugemark argumenterer for, at forudsætningerne for en fremgangsrig neutralitetspolitik, p.gr.a. en stadigt mere flydende overgang fra freds- til krigstilstand, er ved at ændre sig, og at den neutrale stat derfor må afsætte større militære ressourcer til incidentberedskab.

Desuden mener han, at udviklingen i det internationale system har bragt Sverige i en situation, hvor landets neutrale status er afhængig af de to supermagters gensidige afskrækkelse og landets evne til hurtigt at forhøje beredskabet for herved at fremtvinge en prioritering hos angriberen.

Alt i alt er »Neutralitet och försvar« en anbefalelsesværdig bog, der ikke kun opfylder sin målsætning om at stimulere en mere saglig og nuanceret debat vedr. svensk neutralitetspolitik; men som ved sine nye indsigter og rigdom på detaljer bidrager til en bedre forståelse af de sikkerhedspolitiske forhold i Norden de sidste knapt to hundrede år.

Jens J.K. Gregersen

HANS NORMAN og HARALD RUNBLOM: *Transatlantic Connections. Nordic Migration to the New World after 1800.* Universitetsforlaget, Oslo 1988. 335 s. Ill. 34 diagrammer og kort. Nkr. 285.

To garvede pionerer fra den store forskningsindsats i svensk emigrationshistorie i 1970'erne har gjort regnebrættet op og i en let læselig og indholdsrig bog opregnet, hvilken ny erkendelse de mange deltagere i projekterne nåede frem til i de knap ti år arbejdet stod på. Hans Norman og Harald Runblom, begge docenter i Uppsala, var med, da Sten Carlsson i slutningen af tresserne fik storstilet støtte fra Riksbankfonden til projektet »Sverige och Amerika«. Med Sune Åkermann, nu professor i Umeå, som inspirerende leder flokkedes historikere og geografer om projektet. Emnet blev taget op på bred nordisk basis i 1971, da det var hovedemnet ved det nordiske historikermøde i København. Dette samarbejde blev senere fortsat i en række initiativer.

I Uppsala strømmede historikere, statistikere og geografer sammen om at skildre udvandringens nationale og internationale perspektiver. Resultatet blev henvend en snes svenske disputatser og en lang række mindre fremstillinger. Da projektet formelt blev afsluttet i 1976, udgav den faste stab omkring emnet rapporten »From Sweden to America. A History of the Migration«, en omfattende redegørelse for resultaterne af den svenske forskningsindsats.

»From Sweden to America« er læsemæssigt ikke let kost. Den kræver en del forkundskaber for at blive forstået. Det gør den nye, »Transatlantic Connections«, ikke. Den går måske ikke så meget i dybden. Til gengæld er den meget mere alsidig. Den beskæftiger sig således med udvandringen fra hele Norden (altså også med den danske) og beskriver fænomenet ud fra alle aspekter. Medens de tidligere bøger fra projektet helt overvejende analyserede specielt den svenske side af emigrationen, altså dens økonomiske og sociale virkninger i Sverige, bruger »Transatlantic Connections« lige så meget plads på den amerikanske side, de nordiske emigranternes videre skæbne i USA og Canada. Denne side er specielt Hans Normans stærke side, da hans disputats fra 1979 netop gik på at følge en flok svenske emigranter fra deres udgangspunkt på Ørebro-egnen til deres bosættelse i USA.

En af forudsætningerne for forskningsresultaterne var opbygningen i de nordiske lande af et basismateriale om udvandringen, en statistisk bearbejdelse af skibslistor o.l. på det dengang helt moderne elektroniske medie, computeren. Det gav blandt andet en ny og enestående mulighed for at vise udvandringens geografiske fordeling. Denne fordeling afspejler jo afgørende sociale og økonomiske variationer i tidens lokalsamfund, og for at gøre det tilgængeligt for en større kreds af interesserede udgav Hans Norman og Harald Runblom derfor disse kort i publikationen »Nordisk Emigrationsatlas« fra 1980. Dette værk fandt vist ikke nogen stor udbredelse, hvilket var synd, da kortene repræsenterede en meget stor arbejdsindsats og kunne bruges til mange formål. Det er derfor glædeligt at se, at kortene er blevet genbrugt og mere grundigt kommenteret i den ny bog.

»Transatlantic Connections« vil være velegnet til universitetsundervisningen både her og i USA. Dens overvejende problemorienterede fremstillingsform, dens mange klare diagrammer og kort og dens lille, men gode tillæg af basisstatistik gør den velegnet til studiebrug.

Kristian Hvidt

From Scandinavia to America. Proceedings from a Conference held at Gl. Holtegaard. Edited by STEFFEN ELMER JØRGENSEN, LARS SCHEVING, and NIELS PETER STILLING. Odense University Studies in History and Social Sciences. Vol. 103. Odense University Press 1988. 377 s.

Amerikaemigrationen är historiens största folkvandring. Den utgör kulmen på de europeiska folkens upptäckt och erövring av världen bortom Medelhavsbacken och östra Atlanten, ett kolonisationsföretag som började redan under renässansen.

Mellan 1840 och 1930 utvandrade omkring 35 miljoner européer till Nordamerika. Massemigrationen svepte i böljevågor fram över Europa. Den började på 1840-talet i missväxtens och hungerns Irland och den politiska orons Tyskland. Den svallade som högst under tre klart urskiljbara perioder: sent 60-tal och tidigt 70-tal, 80-talet och åren före första världskriget. Med skiftande styrke från land till land var de avgörande incitamenten hela tiden befolkningstryck, jordbrukskris och industriella recessioner. När Amerikaemigrationen ebbade ut inför Immigration Acts hårda kvoteringsregler 1924 hade pogromernas Ryssland och stagnationens och överbefolkningens Sydeuropa och Italien sedan länge rekry-